

BÀI 17

THỔ NHƯỠNG QUYỂN.

CÁC NHÂN TỐ HÌNH THÀNH THỔ NHƯỠNG

I. MỤC TIÊU BÀI HỌC

Sau bài học, HS cần :

1. Về kiến thức

– Hiểu thế nào là thổ nhưỡng (đất). Đất khác các vật thể tự nhiên khác ở điểm nào ?

– Nắm được các nhân tố và vai trò của chúng đối với sự hình thành đất.

2. Về kĩ năng

– Biết phân tích vai trò của từng nhân tố trong quá trình hình thành đất.

II. THIẾT BỊ DẠY HỌC

– Một hộp mẫu đất (phẫu diện đất) của địa phương.

– Tranh ảnh về tác động của con người tới đất.

III. MỘT SỐ ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

a) Thông qua việc trình bày về các nhân tố và hiện tượng tự nhiên tham gia vào quá trình hình thành đất trong bài, GV phân tích cho HS tính chất phát sinh và tổng hợp của quá trình hình thành đất. (Quá trình hình thành đất là tiến trình phát sinh và phát triển của đất tương thích với nhóm nhân tố hình thành đất) :

– Tính chất phát sinh thể hiện ở chỗ đất được hình thành từ các chất vô cơ và hữu cơ, là thể biến động và có quá trình phát triển.

– Tính chất tổng hợp thể hiện ở chỗ trong quá trình hình thành đất, mỗi nhân tố có vai trò riêng, song giữa chúng có mối liên hệ chặt chẽ, có thể hỗ trợ hoặc hạn chế lẫn nhau, không nhân tố nào tác động đơn độc.

b) GV cần nêu bật sự khác biệt giữa đất với các vật thể tự nhiên khác ở chỗ đất có độ phì, còn các vật thể tự nhiên khác thì không.

Độ phì của đất là một thuộc tính khách quan, không chỉ phụ thuộc vào các yếu tố tự nhiên mà còn phụ thuộc cả loài thực vật sinh trưởng trên đất đó.

c) Lớp phủ thổ nhưỡng ở bề mặt lục địa tuy mỏng so với các lớp vỏ khác của Trái Đất, nhưng rất đa dạng và phức tạp bởi có đủ vật chất ở các trạng thái rắn, lỏng, khí ; có cả vật chất vô cơ và hữu cơ.

d) Đối với từng nhân tố hình thành đất, GV cần cho HS thấy rõ vai trò chủ yếu của chúng. Ví dụ : đá mẹ ảnh hưởng tới thành phần khoáng học, thành phần cơ giới và thành phần hoá học của đất ; địa hình có tác dụng phân phối lại vật chất và năng lượng,....

2. Về phương pháp

Đất là một vật thể tự nhiên rất gần gũi và quen thuộc đối với các em HS, vì thế GV nên dùng phương pháp đàm thoại. GV cần chuẩn bị sẵn câu hỏi trong bài, hoặc đặt thêm các câu hỏi khác nhau dựa vào vốn kiến thức và vốn sống của HS để các em trả lời và rút ra những kết luận cần thiết.

IV. TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Mở bài

Đất là vật thể tự nhiên rất quen thuộc với con người. Nhưng để nhận biết chúng phải dựa vào dấu hiệu gì ? Chúng khác với các vật thể tự nhiên khác như đá, nước, sinh vật... như thế nào ? Chúng được tạo thành từ đâu ?

2. Tổ chức dạy học

a) Gợi ý dạy mục I : Thổ nhưỡng

Sử dụng phương pháp đàm thoại, kết hợp với kiến thức HS đã có để hình thành khái niệm về đất, đặc trưng cơ bản của đất (độ phì) và hiểu về các thành phần của đất (các chất khoáng, các chất hữu cơ, nước và không khí).

b) Gợi ý dạy mục II : Các nhân tố hình thành đất

+ Để dạy mục này, GV có thể sử dụng phương pháp đàm thoại hoặc hình thức học tập theo nhóm. Mỗi nhóm thảo luận về một nhân tố ; trả lời câu

hỏi trong sách, sau đó thảo luận vấn đề : Nhân tố đó có vai trò gì trong việc hình thành đất ?

Cách tiến hành này huy động được nhiều HS tham gia. Ví dụ chia lớp thành các nhóm, mỗi nhóm thảo luận một nhân tố hình thành đất. Đại diện các nhóm trình bày, GV tổng kết vai trò của các nhân tố hình thành đất.